

Winkler Márta: Indián tábor – Gondolatok a táborozásról

Paál Zsuzsanna interjúja

Winkler Mártával 2018 augusztusában találkoztam Visegrádon, háza falán régi, gyerekek által készített indián-relikviákat láttam. Miközben ezeket a tárgyakat nézegettük, megelevenedtek a régi emlékek a visegrádi indiántáborról. Kértem Mártát, hogy meséljen ezekről az időkről.

– *Hogy jutott eszedbe indiántábort szervezni?*

– Fiataltanító koromban nyaranként kötelező beosztást kaptunk úttörőtáborba, ahol már az első alkalommal egy nagy sátornyi gyereket, 33 fiút kaptam, alsó és felső tagozatból, vegyesen. Az úttörőtábor kemény szabályokkal működött: reggelenként zászlófelvonás úttörőnyakkendőben, mozgalmi dalok éneklésével. Az iskola igazgatója hosszadalmas, ideológiával telített eligazítást tartott. Saját hangjától megrészegülve csak mondta, mondta, a fiúk pedig nem tudtak hosszan vigyázzban állni a napsütésben, a Balaton partján. Így aztán szinte minden nap büntetést kaptak. Mi más lehetett az igazi büntetés számukra, mint az, hogy nem mehettek a Balatonba fürödni. A sátorban kellett maradniuk, emiatt azonban megtagadták a részvételt a kézműves- vagy egyéb, játékos foglalkozásokon. Rettenetes nehéz volt féken tartani őket. Mit tehettem, kirándulásra kértem engedélyt a tábor vezetőségétől. Elvittem őket messze a tá-

bortól, és ott mentünk be a vízbe fürödni. Ez az alkalom elég volt arra, hogy kimondjam, hogy soha többet nem szeretnék ilyen táborban részt venni. Ezek az agyonszabályozott táborprogramok, szigorú parancsok nem tetszettek nekem.

Saját gyerekkoromból tudtam, hogy a 9–10 éveseknek rendkívül megfelelő életmód az indiánözás, a kalandos élet. Arra gondoltam, indiántábor szervezéséhez fogok.

– *Hogyan kezdte hozzá?*

– Indiánregényeket kezdtem tüzetesen olvasni, filmeket kerestem az indiánok életéről; tárgyi gyűjtögetésbe kezdtem, foglalkozásokat terveztem. Olvasmányok révén bevontam a gyerekeket, nagy kedvet és várakozást keltettek mindnyájunkban. A tanulási időszakban használni kezdtük kézműves munkáinkban – rajzóra keretében – az indián motívumokat, színeket. Csalafintán használtam ki lelkesedésüket, igyekezettük, vidám terveiket, ötletes megoldásaikat. Falra kifüggesztett névsoron nevük mellé tollakat tűztem, így jutalmaztam őket. A

mi más lehetett az igazi büntetés számukra, mint az, hogy nem mehettek a Balatonba fürödni

nemes vetélkedőkben együttes mérlegeléssel alakult ki a tollak értéke, hogy mennyit is ér a pontosan végzett munka, a csoportos feladatvégzés segítése, a másikat figyelemmel kísérő, segítő cselekvés, az önálló kezdeményezés stb.

– *Vagyis a tanév szinte tábori előkészítővé vált?*

– Igen. Gyönyörű volt ez a magas hőfokú lelkesedés, igyekezet, együttes játék. Mire táborba indultunk az év végén, voltak kész terveink, elkészítve, összegyűjtve sok-sok kellék, indián dísz, és kialakult valamiféle „indián tartás” is a gyerekcsoportban. Az évközi hétvégék csoportos jutalomkirándulásai is a felkészülés részeivé váltak. Egy alkalommal például két fiúval gyalogtúráztunk a Pilisben, ők tollakat szereztek volna gyűjtögetni. Óriási szerencsénk volt, mert az útelágazásokat összekötő zöld szigeten egy teljes fácskantollazatot vettem észre. A róka csak ennyit hagyott a madárból. Leírhatatlan öröm volt a fiúk számára, különleges diadallal mutatták be a zsákmányt az osztály előtt. Ők ketten egy egész indián törzset láthattak el fejdísznek való szép tollakkal!

Mutatós homlokpántokat készítettünk bőrből, teljes öltözetet vászonból, posztóból. Nemezeli technikával készültek a kardíszek, mokaszinok, lábszárvédők. A lányok gyöngyszövéssel állították elő szépen formált fej-, kar- és ruhadíszeket. A sátraink se maradtak díszítetlenül, mesésen szép madarak repültek fel a sátorvászonra ecseteik nyomán. Nagy örömeiket lelték ebben a munkában is.

A közösen alkotott törvényeik közt szerepelt az is, hogy az indián minden helyzetben védi a természetet, a madarakat, az állatokat. Ez a tanórák idején is fontos motívum volt, és az együttléteinket is jó irányba befolyásolta.

A technikaórán és a rajzórán megszerzett technikai készségek jól működtek a harci kések, tomahawkok előállításakor. A közeli asztalosműhely hulladék deszkáiból nagyméretű xilofon készült, amelyet napokig hangoltak, hogy a totemavatáskor már az énekórán megtanult tiszta hangokat csalogathassák elő belőle. A fiúk harci hangulatát fából készült hangkeltőkkel erősítették.

a közeli asztalosműhely hulladék deszkáiból nagyméretű xilofon készült, amelyet napokig hangoltak, hogy a totemavatáskor már az énekórán megtanult tiszta hangokat csalogathassák elő belőle

A hétfégi túrákon a madarak megfigyelését, megismerését korábban is fontosnak tartottam. A túrákra gyakran szülszölök is, testvérek is jöttek. Így hát ezek a kirándulások is beilleszkedtek az indiános programunkba.

Különös örömet jelentett, amikor indián neveket kerestünk egymásnak. Segítette dolgunkat az, hogy tízéves korukra már igen jól ismerték egymást, és kinek-kinek a legjellemzőbb tulajdonságai alapján alkották meg az indián nevet: pl. Dühöngő Farkas, Hajnali Fény, Lassú Folyó, Bölcs Gondolat, Szárnyaló Képzlet, Lágyszellő, Bő Forrás stb.

Emlékszem, milyen derűt keltett – később is, bármikor, amikor felidéztem –, hogy egy velünk tartó szülő Hasadt Tölgynek nevezte el magát.

– *Mi minden jót hozhat a tábor a gyerekek életébe? Szabályokat követve, esetleg saját, önálló döntéseik nyomán fejlődnek-e jobban?*

– Az a tény, hogy együtt készülünk fel a táborra, hihetetlenül összefűzi a gyerekeket. Együtt tervezünk, gyűjtünk, megtanuljuk a rovásírást, ezzel üzenünk egymásnak. A titok minden formában vonzó. Már az odavivő vonaton leveleztek egymással rovásírással, nagyon jó gyakorlat, egyben jó időöltés volt számukra. Egy másik alkalommal a buszban haladva állomáshelyünk, Soltvadkert felé, egy kislány mesélte el a többinek *Az ezüst tó kincse* című ifjúsági regényt, melyből meg is tanult egy számára kedves szövegrészt. A másik lányka, aki jó fantáziája mellett remek zenei készséggel is rendelkezett, megzenésítette. Mire a táborba értünk, elkészült az indulónk, mindenki öröme. Szívesen és sokszor énekeltük el a dalt sikeres törzsi rajtaütések után.

Azt a gyerekcsoportot, amelyik a mindennapokat együtt küzdi végig az iskolában, majd az „ünnepeket” együtt éli át a táborban, s itt is, ott is sok lehetőséget kap önállóan alkotni, helyzeteket teremteni, azok megoldásához eszközöket találni – a megvalósítás életre szóló élménnyel, hangulatokkal ajándékozta meg.

Az egymásrautaltság (rendben tartani a dolgait, fekhelyeiket, sátraikat, éjjelnappal figyelni a társakra, megbirkózni a nehézségekkel, megoldani váratlan helyzeteket, leküzdeni az otthontól való távollét szokatlanságát), a jó életfeltételek kitalálása, kimunkálása (sátorállítási, ruhák tervezése, anyagok kiválasztása, varrás, díszítés stb.) alkalmazkodásra és önállóságra egyaránt neveli őket.

Az együtt megalkotott törzsi szabályokat be kellett tartani, azokat megszegni nem lehetett. A mindennapi játékok hol közösen, hol törzsekre osztódva zajlottak. Nagy csaták alakultak ki a törzsek

között egy elcsent tomahawk, egy be nem tartott ígéret ürügyén, melyek többször számháborúban csúcsosodtak ki. Ezek a csaták persze a törzsfőnök – civilben a tanítójuk – és helyettesei – nyári nevelési gyakorlatukat a táborban töltő egyetemi hallgatók – részvételével zajlottak. Amelyik törzs nyert, játék- és terepválasztási jogot kapott, s ezt mindig nagyon komolyan vettük.

– *Indiántábor a saját tanítónővel – hogy illett egymáshoz a két szerep?*

az egymásrautaltság,
a jó életfeltételek
kitalálása, kimunkálása
alkalmazkodásra és
önállóságra egyaránt neveli
őket

Ha játékos kedvű a tanító, a 9–10 évesek számára ő a legjobb törzsfőnök, mert különleges lehetőség, ha valaki a gyerekek egyéni tulajdonságainak ismeretében vezethet táborot. Aki a tanévek során ismereteket gyűjthet, képet alkothat

a résztvevőkről, az értően tudja mozgatni vagy mozogni hagyni őket. A törzsek felállításában is gonddal ügyel arra, hogy kiegyensúlyozottak legyenek az erőviszonyok. Nem az ádáz versengés a cél, hanem éppen az értékek jó elosztása, mely sokkal több jó hangulatú eseményre ad esélyt, mintha spontán szerveződnének a gyerekek. Nagyon fontos jól összehangolni az egyes csoportokba kerülők adottságait, készségeit! Amellett persze nem szabad megfélelkezni a gyerekek korábban kialakult kapcsolatairól sem. A törzsek között, de a törzsekben belül is a lehető legnagyobb egyensúlyra kell törekednie, miközben nem tévesztheti szem elől a természetesen jelenlévő ellentéteket, erős egyéni tulajdonságok miatti összezőrdülések lehetőségeit. Már a táborra készülve rögzíti magában, egyéb célok mellett, hogy kinek, milyen tulajdonságát kell majd edzeni, tovább-

érelni; miként kapjon megfelelő helyet a gyengébb, a lassabban érő gyerek. Egy példát említve: a társai között sok esetlenséget elkövető, se iramban, se találékonyságban őket nem közelítő fiúcskának törzsbéli szerepét keresve, a „futár” megjelölés jutott eszembe. Akinek tiszte volt, hogy a törzsfőnök munkáját a gyors hírek közvetítésében segítse. A mai napig magam előtt látom az arcán a felragyogó örömet és büszkeségét a többiek előtt.

A vezetőnek más irányú figyelemre is szüksége van. Sámán se lehet akárki, jó, ha már kivívta a korábbiakban a többiek tiszteletét. El kell tudniuk fogadni őt ebben a megjelenésében! Emellett igen fontos volt a jó érzékű, vizuális tárgyakat tanító tanárkolléga segítsége, ösztönzése, tanácsai is: pl. a sámán ruhája tervezésekor, a színektől a formák megtalálásáig, az öltözékek gyöngyszöveseinél, a totemoszlopok faragott díszai tervezésénél, az azokat felszentelő sámán táncának koreográfiájánál s annyi minden másnál.

Persze mindig fontos volt a gyerekek egyéni hozzájárulása. Dani, a remekül rajzoló fiú javasolta törzse oszlopát őzfej-faragással kifejezőbbé varázsolni. Az elkészült remekmű a törzs büszkeségévé vált.

– *Hol voltak a táborok?*

– A táborok értékeként számolom el, hogy megfordultunk hazánk főbb tájain, majd minden országrész szerepelt a helyszínek megválasztásában: voltunk a Zemplénben, a Pilisben, a Dunakanyar több helysége környékén, Szarvason és Szombat-

hely közelében, Vépen is többször. De azért Visegrád volt a kedvenc.

– *Sok szép élmény őrizhetsz ezekből a táborokból!*

– Igen, nagyon sokat, elmesélek ezek közül két tanulságos esetet.

Ahogy máskor is, a helyi erdőszettől kaptunk fatörzset a totemoszlop-

faragáshoz. Nagy izgalommal készítettük elő a szerszámainkat: különböző finomságú vésőket, kalapácsokat. Mivel gyakran kiszöktek a gyerekek a sátorból kora hajnalban, hogy kedves tárgyaik elkészítésén tovább dolgozzanak, mi felnőttek is korán munkához láttunk. A gyerekek kétségbeesett kiáltásaira lettünk figyelmesek, akik felfedezték, hogy a közeli tóban középtájt úszik a megszerzett szép fatörzsünk. Vépi fiatalok tréfáltak meg bennünket ezzel, éjjel beledobták a vízbe. Az átázott fát nem lehetett faragni. Nagy volt a baj, a törzsi tanács azonnal összeült. Eredményeként a közeli városból beszerzett sok méter

vásznat festettük be gyönyörű színekkel, mintákkal, és kócból kapott haját. Végül az így megmentett nagy ünnepünk, a totemavatás, gyönyörű estét szerzett mindnyájunknak.

A másik történet egy visegrádi táborból való. A békés napokon sok minden történt: vadvirágokat gyűjtöttünk, és azokról tusrajzokat készítettünk, gipsszel öntöttük ki az erdei állatok lábnyomait. Puha agyagtáblával tapogattuk le a fák kérgeinek különös, ezerféle mintáját. A gyerekek egymásról portrét festettek. Ezek a csendes, indiánoknak való foglalkozások viszont nem elégtették ki a fiúk mozgás-

mindig fontos volt
a gyerekek egyéni
hozzájárulása

vadvirágokat gyűjtöttünk,
és azokról tusrajzokat
készítettünk, gipsszel
öntöttük ki az erdei állatok
lábnyomait

igényét, akármilyen jól is érezték magukat. Négy indián a javából, szökést szervezett, amelyet én, a törzsfőnök, véletlenül megszereztem. Nem akadályoztam meg, hanem türelemmel kivártam, csendben követtem a fejleményeket. A szökés után némi kétséssel a többi gyerekek távolról követték őket az általam jól ismert úton. Akik nem is tudták, mi volt a hirtelen elindulás oka. Csak azt látták, hogy négyen nincsenek közöttünk.

A szökevények először bátran haladtak, majd két kilométernyi távolság után elbizonytalanodtak. A domboldalról a város felé vezető útra tértek le, ahol emberekkel találkozottak. Kérdezősködni kezdtek, merre juthatnának vissza a táborhelyre. Hamarosan a városi rendőrök vezetője, népszerű nevén a „Serif” vonta felelősségre őket, merre járnak, hová tartoznak? Ekkora már beértük őket, és a Serif így szólt hozzám: „Ahogy rájuk néztem, tudtam, hogy csak a maga táborából lehetnek”. A négy fiú a hőstettet büszkeséggel adta elő, a többiek szájtátva, irigykedve hallgatták őket. Különösen a kaland kezdeményezője mesélt élénken. Másnap, gyalogtúránk idején, Dömösre értünk, ahol, a saját kertjéből, a „Serif” lépett elő váratlanul, civilben. Hősünk nyakát behúzva igyekezett láthatatlanná válni, de nem menekülhetett, a „Serif” jókora barackot nyomott a fiú kobakjára. Melyet amúgy különleges színű haj fedett. Az efféle „helyismeret” egy táborvezető számára elengedhetetlen. Csak ennek birtokában lehet egy sok elemében teljesen spontán élethelyzetet jól használni a nevelésben.

A tábor igazi „élet-adta” lehetőséget adott mindnyájunknak a bátorság, az óvatosság, a megfontoltság, a közösség

iránt érzett felelősség fogalmait alaposan megérteni. Ezek azok a lehetőségek, amelyek nem, vagy csak nehezen lehet művi úton megteremteni. *Karácsony Sándor* könyveiben sok utalás van az iskolán kívüli, a tábori nevelési helyzetek szükségességére, semmi máshoz nem hasonlítható hatására.

– *S aki a tábori életnek ezt az „indiános változatát” átélté, az tovább is adja?*

– Kérdésedre válaszul emlékszem egy szép jelenetre. A tábori életformát a kicsikre hagyományozó nyolcadikosok közül egy nagylány és egy nagyfiú ötletes szép szöveggel és tánccal mutatott be követni való ritust a negyedikesek

számára. A kisebbek, fából való, maguk készítette ütős hangszerekkel keltették a jó ritmusú zenét. Az ünnepi lelkesedést igazi indián zene is fokozta. Ezt a nagy élményt egy film is megörökítette,¹ számtalanszor le is játszották már országsszerte, a budapesti és szombathelyi tanárképzőkben is. Ennek hatására a hallgatók szívesen csatlakoztak hozzánk, nyári gyakorlatuk idejét szívesen töltötték velünk, újra és újra.

– *Egy jó tábor, egy indiántábor tehát sokat érhet a gyerekek nevelésében.*

– Igen, hosszan lehetne még az érzelmek fejlesztésének tág lehetőségeiről beszélni a táborban. Az ének, a zenélés fontosságáról, az iránta való érzékenység kialakításáról. A táborüzek lélekmelegítő élményéről. Ugyanígy az együtt megélt kudarcok fontos nevelő szerepéről. Felbecsülhetetlenül sok hatását említhetjük: az önállósodásban, a másik emberre való

az együtt megélt kudarcok fontos nevelő szerepéről

¹ Péterffy András (rendező, operatőr): Iskolapéllda. 1979.

figyelésben; életre szóló tapasztalatokat az együttműködés, a segítségadás erejéről.

Mindez lehetséges, ha a fő célt nem tévesztjük szem elől, azt, hogy a korai évek

nevelteink számára élményekben gazdagok legyenek, mert egy tartalmas, színes gyerekkorban egy boldogabb, kiegyensúlyozottabb felnőtt élet reménye érlelődik.

*„Nem az ádáz versengés a cél,
hanem éppen az értékek jó
elosztása, mely sokkal több jó
hangulatú eseményre ad esélyt,
mintha spontán szerveződnének a
gyerekek. Nagyon fontos jól össze-
hangolni az egyes csoportokba
kerülők adottságait, készségeit!
Amellett persze nem szabad meg-
feledkezni a gyerekek korábban
kialakult kapcsolatairól sem.”*

